

56

151581 ROMÂNIA

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V Nr. 38
21 SEPTEMBRIE 1924

In acest număr: *Pacea armată de Octavian Goga; Cântec de flutur poezie de Vintilă Russu Șirianu; Perioada clasică de Alexandru Hodoș; Coloni-zările în Ardeal de Ioan Iacob; Pacea de Cezar Petrescu; Cleopatra Pipirig, din amintirile unui feminist, de Septimiu Popa; Conferința invaziei străine de P. Nemoianu; Un propagandist cultural oficial: Ig. Hertz de D. Iov; Gazeta ri-mată: Politică balneară de Abdul-Masaj-Techirghiol; Insemnări: Intruniri inutile, Desvelirea monumentului Vlahuță; Apărătorii intrușilor; Tabula rasa; Numărul Avram Iancu; Dușmăniile personale; O chestiune de cămașe, etc. etc.*

CLUJ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ NO. 16
ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Pacea armată

Liga Națiunilor, în ultima ei sesiune, și-a accentuat cu mai puțină timiditate ca până acum problemele capitale pentru cari a luat ființă. Spiritul evanghelic al visătorului american pare a pătrunde mai adânc în psihologia popoarelor obosite de svârcolirile războiului și puse pe gânduri de consecințele multiple ale marelui cataclism. O adiere împăciuitoare începe a se resimți în suflete, un vag impuls de apropiere pare a mișca pe învingători și pe învinși, dornici cu toții să pornească o perioadă de creațiune pe ruinele dărâmurilor de ieri. Recentă conferință dela Londra, desfășurată într'un ton blând de concilianță reciprocă, a fost primul moment, când după o dușmănie pătimașă de-un deceniu s'a creat o atmosferă generală mai liniștită, dând lumii iluzia că raporturile morale ale umanității sunt pe cale de-a intra într'o alvie nouă. La Geneva s'a încercat deunăzi să se culeagă roadele acestei destinderi prin lansarea unor lozince pozitive, menite să preocupe de-aproape opinia publică din țările interesate.

Chestiunea desarmării generale la adăpostul Ligii Națiunilor a fost unul din obiectele de căpetenie la conferință. Prezența șefilor de guvern ai Franței și Angliei a dat o deosebită amploare acestui proiect, împrejurul căruia s'au rostit atâtea discursuri mișcătoare. României i s'a acordat cinstea, ca delegatul ei să fie ales președinte al comisiunii desarmării.

Este necontestat un progres pentru omenirea sbuciumată, această ramură de măslin dela Geneva. Sugestiunile ei vor contribui de sigur să atenueze ura înverșunată care a rămas ca o moștenire de pe câmpul de bătaie și-a otrăvit sufletele. Se vor desprinde astfel, de ici de colo, accente schimbate și se vor schița dogmele unui nou catechism moral. Ideologia vremii va primi cu încetul, iarăși, îndrumarea în sensul orientărilor pacifismului ante-bellic, urmând ca realitatea să con-

firme în mod postum binefacerile doctrinei. În orice caz, preludează un cântec avansat din muzica viitorului. Pentru moment însă, situația generală nu îndreptățește profețiile cele mai optimiste. Trăim încă subț apăsarea trecutului apropiat, de care ne poticnim la toate colțurile. Continentul întreg tot se mai sbate sub loviturile morții și-ale ruinei care l-au încercat, înfățișând fenomene de vulcanism și preparând surprize. Poate fi un certificat mai elocvent, pentru a lămuri această furtună surdă, ca faptul că reprezentanții celor două mari puteri atașați la ideea desarmării sunt ei înșiși în țara lor susținătorii celor mai formidabile forțe armate din câte-au fost vreodată? Franța, cu toate înclinările teoretice ale d-lui Herriot, se vede nevoită să se menție într-o eră de acut militarism, în vreme ce Anglia biruitoare și-a augmentat considerabil flota de război, sporindu-și totodată și cadrele armatei permanente. Fierberea neconținută de peste Rhin, care după aparențele unei resemnări de oportunitate mișcă masele într'un pronunțat spirit de revanșe, nu poate însenina orizontul. La aceste se adaugă, pe lângă tradiționala clocotire balcanică, toată imensa volbură moscovită, pe seama căreia haosul e un principiu de existență și-o concepție programatică. În astfel de împrejurări, cine-ar putea descifra din logica realității prevestiri liniștitoare și făgăduințele păcii, cu deosebire astăzi când Liga Națiunilor, în afară de atribuțiunile onorabile de tribunal moral, nu dispune încă de nici un mijloc de constrângere pentru consfințirea intențiilor sale? S'a perpetuat boala de ieri și remediile împotriva ei nu s'au găsit încă. Conferința dela Geneva subț acest raport ia aspectul unui congres de doctori savanți, care au cercetat cu deamănuntul ravagiile microbului și au codificat o serie de sfaturi platonice pentru convalescenți, n'au reușit să se fixeze însă asupra stârpirii răului.

Care poate fi deci punctul de vedere al statelor mici și îndeosebi al țărilor ieșite din vâltoarea războiului, în fața proiectului de desarmare? În mod teoretic, firește, ne raliăm cu toții la formula umanitaristă care ni se servește într'un elan simpatice de înfrățire universală. Moralicește, poate, suntem cei mai pregătiți pentru astfel de lozince, fiindcă deodată cu împlinirea hotărârilor procesul nostru s'a terminat cu o sentință justă. Nu mai avem deci nici un balast de ordin sufletec, care să ni se puie deacurmezisul unor porniri de pace și bunăvoință cu toată lumea. Întrebarea este însă, dacă păstrarea unui patrimoniu de care se leagă însăși existența noastră, poate fi asigurată prin formula dela Geneva? Poate, de pildă, opinia publică din România, cu situația ei specială, să-și însușească în circumstanțele actuale acest crez, pe care să-l introducă în conștiința mulțimii și să facă cu el educația cetățenilor săi? Răspunsul e negativ, simplu și foarte palpabil. El se degajează în mod normal pe seama tuturora, ca o problemă elementară de geografie. Câtă vreme la Budapesta și la Moscova mai există încă o mitralieră, desarmarea României e un *pium desiderium* pe care-l putem hrăni cu toții ca o dorință sentimentală, dar pe care ori-ce minte echilibrată îl refuză dela început. Întâmplarea vrea ca tocmai acum, când ministrul nostru de externe

Într'un mod quasi-paradoxal a fost chemat să prezideze comisiunea desarmării generale, înarmarea României să fie problema cea mai de căpetenie pentru existența noastră, și în acelaș timp pentru asigurarea păcii din acest colț al Europei. În adevăr, ce remediu mai potrivit s'ar putea găsi în fața tendințelor sgomotoase de imperialism bolșevic care ne amenință zilnic la Nistru, pregătind occidentului o grozavă deslănțuire generală? Proiectele pacificatoare dela Geneva, când Rusia cu regimul ei de astăzi reprezintă încă un corp politic separat pe harta Europei, nu numai ieșit din sfera de influență a Ligii Națiunilor, dar complet izolat de întreagă mentalitatea statelor din apus? Nu, aceste rețete sunt inoportune și pentru noi inaplicabile.

Iată, de ce, mai mult ca ori-când, aici va trebui să stăm cu mâna pe sabie. Străinătatea trebuie să înțeleagă, că împrejurările din nenorocire silesc România la o întărire militară crescândă. Dacă se vor aprecia binefacerile pe care le-aducem umanității prin această augmentare de forță armată, care ne transformă până la un punct în soldații Europei și-ai civilizației primejduite, atunci ni se va da mână de ajutor să îndeplinim această nobilă funcțiune. Dacă nu, cel puțin să nu ni se ceară identificarea cu idei care pot schimba în doctrine periculoase pentru însăși temelia vieții de stat.

De-aceea să ni se îngăduie, ca din colțul dela gurile Dunării și-ale Nistrului, în plenitudinea instinctelor de conservare națională, doritori de calm și de muncă netulburată, să transformăm pe solul nostru formula desarmării generale dela Geneva în singura lozincă salvatoare care ne poate asigura o viață normală: vechea și bătrâneasca lozincă a *păcii armate*.

OCTAVIAN GOGA

Cântec de flutur

Sunt pleoapa luminii, vrăjită
Lucesc în văzduh, aurită.

Sunt lâna lucirii de raze, sunt caer
Și vântul mă toarce cu fusu-i de aer.

Sunt mic, dar pe umăru-mi port
A soarelui fire de tort.

Pe ape când trec, mă sărută
Răcoarea cu buza ei mută,
Și'n pletele undelor scutur
Icoana-mi fugară de flutur...

Amant al grădinilor, sbor
Furându-le 'ntregul sărut,
Și 'n urma mea florile mor
Tăcut...

VINTILĂ RUSSU ȘIRIANU

Perioada clasică

— Câteva puncte de sprijin pentru perspective viitoare —

Ar părea ciudat, la cea dintâi privire, cum și cele mai elementare adevăruri sufletești mai au nevoie să fie apărute, la noi, față de îndrăsneța extravagantă a celui dintâi mistificator.

Inchipuți-vă, că lucrurile s'ar petrece aiurea, peste graniță; în Franța bunăoară, de unde niciodată n'au lipsit reformatorii și unde niciodată n'au ostenit iconoclaștii. Mutați această scenă, petrecută deunăzi la București, cu trei mii de kilometri mai spre Apus, și ziceți, că într'o zi criticul unui cotidian parizian ar găsi la vitrina librăriilor cartea, scrisă în limba română, a unui fost hamal în portul Marsiliei, născut din tată grec și mamă franceză. Presupuneți, că criticul cu pricina ar ști românește, și, cetind cartea marsiliezului altoit cu sânge atenian, s'ar apuca să trâmbezeze, în toată Franța, descoperirea celui mai mare prozator francez din câți au existat vreodată. Urmăriți apoi, cu imaginația, bătaile lui de tobă, articolele senzaționale, anunțurile cu fotografii, studiile pe pagini întregi, cari ar duce toate spre aceeași încheiere: — „Literatura noastră n'a produs până acum decât diletanți. Diletant a rămas Balzac, diletant a fost Gustave Flaubert, diletant e Anatole France. Acum, însfârșit, iată scriitorul reprezentativ al Franței, singurul și cel dintâi, întemeietorul clasicismului francez, domnul Aristide Manos (să zicem că așa l-ar chema) fost hamal în portul Marsiliei, fost fotograf la Mizil, jumătate grec, jumătate francez, autor al unui roman genial scris în românește, și tipărit la București în editura Micu Alcalay...” Spuneți, ce fel de primire ar incasa un asemenea discurs, în Parisul care a consacrat, totuș, pe levantinul Jean Moréas și a aclamat pe mulatrul Alexandru Dumas? S'ar râde, cu poftă, în prițele douăzeci și patru de ore, și, dacă farsa s'ar încapățâna să persiste, indignarea ar lua, dintr'odată, aspecte tangibile. Căci, există un lucru cu care nici cel mai sprinten copil teribil din Cartierul Latin nu consimte să glumească. Acesta este, pur și simplu, cugetul nației sale.

Aici, pe malurile rău canalizate ale Dâmboviței, lucrurile se petrec altfel. În mijlocul anarhiei spirituale, pe care unii dintre recenții noștri oaspeți se silesc s'o răspândească pretutindeni, orice profanare e posibilă, chiar când are drept ținută să dovedească neputința acestui popor de a-și găsi expresia nepieritoare a sufletului său colectiv. Așa ceva, în barbara Românie n'are cum să existe; de aceea numitul domn Sanielevici (sârb de origine, după nume) se poate răsfăța pe șase și pe opt pagini mari de gazetă, prezentându-ne nouă înși-ne, fără pic de pudoare intelectuală, pe cel mai mare scriitor român, pe clasicul Panait Istrate, autor al unei povestiri de moravuri balcanice, scrisă și tipărită în franțuzește; și de aceea, nici un alt glas de protestare nu s'a auzit, în afară de acela, foarte modest și prea slab, al celui care iscălește aceste rânduri, mărturisind impietatea săvârșită, și semnalând grosolana eroare aruncată în lume cu bună știință.

Domnul Panait Istrate, fotograful ambulant dela Nisa, să fie adică scriitorul cel mai desăvârșit al literaturii românești?

Ne-am îngădui să glumim, dar știm bine că altceva este serios aici, dincolo de valoarea izolată a unei gogonate năsbătii critice. Sunt, față în față, două concepții cu totul deosebite, despre rostul adânc al literaturilor naționale. Nu e, prin urmare, o simplă întâmplare, că dl Sanielevici, pripășit și dumnealui prea de curând printre noi, s'a ridicat pe el însuș la rangul de *spiritus rector* al temperamentului românesc, pentru ca de-acolo, dela înălțimea piedestalului de hârtie maculatură oferit de dl Rozenthal dela *Adevărul*, să poată proclama pe rătăcitorul zugrav dela Brăila, pe musafirul tuturor mizeriilor occidentale, pe contravenientul permanent la legea pașapoartelor, drept întemeietorul clasicismului român. Numai acela, al cărui obraz nu mai reacționează în fața insultei, nu simte rânjitoarea batjocură, ascunsă sub această încoronare regească, organizată pe seama unui simpatic vagabond, pe care literatura românească nici n'a avut până astăzi prilejul să-l cunoască. — „Mai sunteți, dintre cei cari credeți că arta reprezintă supremul patrimoniu al unei țări? ei bine, priviți, acesta este cel mai mare, unicul scriitor român: un *heimatlos*... Revizuiți-vă, prin urmare, greșitele credințe, recunoașteți-vă eroarea, închinați-vă în fața idolului.”

Dar, noi nu ne revizuiim credințele, noi nu ne recunoaștem în eroare, și noi nu ne închinăm *Kirei* dlui Panait Istrate. Nu-și poartă nimeni patria, cum spunea altădată Mirabeau, pe pingelele ghietelor... *O perioadă clasică*, de-a bună seamă va sosi și pentru literatura românească, căci, după înțelegerea noastră, nu poate exista *scriitor clasic* de sine stătător, apărând izolat ca un ciudat arbore puternic, crescut în mijlocul unei vegetații pe care s'o contrazică. În toate epocile de înflorire pe care le-a cunoscut clasicismul, de sub porticele Eladei până sub arcada Luvrului, niciodată el nu s'a oglindit altfel dinaintea vremilor de cât ca o cristalizare a spiritului specific național. În tragediile lui Euripide a înmărmurit, prinzând formele frumuseții veșnice, tot înțelesul plastic al vechiului eroism grecesc. În Eneida lui Virgiliu pulsează în întregime mândria stăpânitoare a imperiului latin. În poezia dramatică a lui Racine societatea franceză și-a strecurat, sub armura

figurilor legendare, eleganta ei sensibilitate. Națiunea întreagă, așa cum ea se cere talmăcită, cu preocupările ei, cu concepția ei de viață, cu năzuințele ei, s'a răsfărat, prin ceea ce avea mai esențial și mai caracteristic, în fiecare din epocile pe cari, mai ales din această pricină, le numim *clasice*. Scriitorul clasic este, cu alte cuvinte, al timpului său, și timpul său este acela al unei armonii perfecte dintre durerile lumii și idealul de artă. Scriitorul clasic nu poate fi, spre fericirea lui, un neînțeles, dar n'are cum să ajungă. vai! un precursor. Scrisul lui cade, de pe ramul unei generații glorioase, ca un fruct pânguit, pe care iernile viitoare nu-l vor putezi, dar nici vreun prisos de aromă nu-i vor adăuga. Căci, în rigiditatea programului său estetic, clasicismul însemnează o imagine etnică integrală, în perfecțiunea rezumativă a căreia, stă însăș taina împietririi ei în timp.

Pricinile pentru cari literatura românească n'a trecut încă, până acum, prin perioada ei clasică, sunt lesne de priceput. Noi nu ne-am găsit încă o formulă definitivă și totală a spiritului românesc. Rupți în patru părți deosebite, desfășurând însușirile noastre creatoare subțit apăsarea a trei culturi străine, trăind o viață politică fragmentară, noi, Românii, am purtat de-alungul veacurilor pecețile unor rosturi mincinoase, cu nenumărate puncte obscure, cu orizonturi coborâte, amenințați în orice clipă să ne înăbușim. Marii noștri scriitori n'au cunoscut seninătatea olimpică a piscurilor înalte, de unde ochiul poate îmbrățișa linia estetică a tragicului. Ei au fost: sau neîntrecuți povestitori regionali, ca Ion Creangă din Humulești; sau geniali singuratici, ca Mihail Eminescu; sau scânteietori revoluționari, ca Octavian Goga; sau inteligenți imitatori, ca Ion Minulescu. Dar, noi ne vom găsi cândva pe noi înși-ne, statornicind în scurgerea unui veac de strălucire expresia armonică a sufletului românesc. Influențele străine se vor măcina, rând pe rând, amestecându-se într'un atuat nou și mustos de originalitate. În tiparele rigide ale prăfuitelor noastre tradiții va începe să bată un vânt de primenire, înviorător. Din toate la olaltă, din vechi reminiscențe de sentimentalism slav, din nebănuite îndemnuri tracice, din moștenirea cu grije întreținută a clarității latine, va răsări cândva floarea de marmură scânteietoare, rece și nepieritoare, a geniului rasei noastre. De pe culmea revendicărilor naționale împlinite, vom respira atunci cu plămâni proaspeți aerul tare al eternității.

În nici un caz însă, această *perioadă clasică* a literaturii românești nu va putea să înceapă cu Kyrallena, grecoaica din portul Brăilei, care se spovedește pe franțuzește dlui Romain Rolland în editura Grasset din Paris, — și, cu atât mai puțin, dl. H. Sanielevici ni se pare destinat să fie autorizatului ei crainic. Indrumătorii cugetelor noastre n'au cum să fie aceia cari își sapă versetele crezului lor cu toiagul lui Ahasverus în deșerturile nisipoase, nici aceia cari își seamănă grăunțele goale pe piatra dela răscrucea drumurilor. . .

ALEXANDRU HODOȘ

Colonizările în Ardeal

— Colonizările înainte de 1848 —

Colonizările făcute în Ardeal înainte de 1848, sau mai bine zis înainte de 1868, se deosebesc, și în ceea ce privește scopul și în ceea ce privește forma lor, de cele înfăptuite după anul 1868.

Colonizările de mai înainte, — cu singura excepție a sașilor, — au fost înfăptuite după programul și concepția agrară a cabinetelor din Viena. Cele făcute după 1868 au fost executate după concepția agrară a guvernelor din Budapesta. Deosebirea de concepție, de plan, dar mai ales de scopul urmărit prin colonizare de către cele două regime, se poate ușor constata, dacă luăm sub o analiză doctrinara *realitatea* care s'a ivit în urma acestor colonizări. Colonizările Vienei au avut la bază sistemul satelor. Comune coloniste compacte, aproape de liniile de circulație, pe cursul apelor; aceasta era condiția esențială de colonizare a agrarienilor din Viena. Scopul urmărit era progresul agricol al țării. Colonizării Budapestei au avut la bază sistemul fermelor. Ferme coloniste, resfirate pe întreg corpul destinat colonizării. Important era să răsară cât mai multe asemenea ferme resfirate, deoarece scopul era ca să se formeze astfel insule ungurești în masivul celorlalte naționalități.

Realitatea de azi arată care dintre aceste două sisteme a dat mai bune rezultate. Astfel vom avea și noi o indicație pentru viitor, pe care va trebui s'o utilizăm la colonizările noastre.

Colonizările realizate de Viena au dat comune înfloritoare și bogate, bine organizate, cu o populație disciplinată și cu un progres economic și cultural indiscutabil. Dovada o avem în realitatea din Banat și Crișana; cu o situație geografică bine aleasă, cu un vădit progres economic, dovedind superioritatea sistemului preconizat de Viena. Colonizările realizate de Budapesta, după sistemul fermelor, nu prezintă o organizare durabilă. Aceste ferme resfirate pe corpul masivului național vor dispărea cât de curând, și fără urme. În trecut, ele au trăit în urma privilegiilor de cari s'au bucurat din partea Budapestei. Curmându-se acest sistem de privilegii, ele nu vor fi capabile a trăi în aerul egalității. Colonizările Vienei toate au fost de ordin economic și social. Scopul lor a fost, deoparte, sporirea pământului cultivabil, de altă parte sporirea populației rurale. În timpurile de demult, mari întinderi erau acoperite cu păduri seculare, multe șesuri erau terene mlăștinoase. Populația rurală pe acelea vremuri era

prea rară. În astfel de condiții, colonizarea era justificată, deoarece numai așa se poate spori populația rurală și asigura brațele necesare pentru a transforma codrii seculari și terenurile mlăștinoase în pământuri de cultură. La aceste colonizări erau mai bine primiți coloniștii din apus, cari de acasă aveau un grad de educație, și astfel reprezentau și un progres de cultură. Așa se pot explica colonizările germane în Banat și Crișana. Colonizările Budapestei au fost de ordin național și n'au avut nici o justificare economică și socială. Colonistul ungar n'a fost așezat pe terenuri necultivabile, în scopul ca el să-le transforme în pământuri de cultură. Din contra, colonistul ungar a fost așezat în pământ cultivabil, exclusiv cu scopul să rămână acolo, și astfel prin prezența sa în acea regiune să schimbe fața etnografică de mai înainte. Colonistul ungar a fost așezat în regiuni unde populația rurală ușor ar fi putut îmbrăca pământul destinat colonizării. Deci, nici lipsa de brațe n'a reclamat colonizarea. Atât colonizările Vienei, cât și cele ale Budapestei s'au făcut însă cu dreptul de proprietate. În această privință este o omogenitate între vederile celor două regime.

Să vedem acum, dela un caz la altul, care sunt cele mai importante colonizări dinaintea de 1848?

Cea mai veche colonizare dinaintea de 1848 este incontestabil a sașilor. Ea s'a făcut în baza „diplomei andreiane“, dată la anul 1226 de regele Andrei al Ungariei. Prin această diplomă s'a asigurat coloniștilor sași întinderile cunoscute sub numirea Siebenbürgen (fundus regius) cu largi privilegii, cari treceau peste limitele donațiilor cunoscute pe acele timpuri. Aceste privilegii se pot concentra în dogma constituțională de atunci „jus regalia maiora“ și „jus regalia minora“.

Mai târziu, sub regele Matei Corvinul, prin o nouă donațiune, coloniștii sași obțin și alte întinderi, peste cele asigurate de diploma andreiană. Concomitent cu această donațiune, iarăși alte privilegii au fost asigurate coloniștilor sași. În baza acestor diplome, coloniștii sași s'au așezat pe acele locuri unde îi găsim și azi. Această așezare, privită prin prizma doctrinei agrare, a fost cât se poate de bine contemplată și bine executată. Ea s'a făcut după sistemul satelor, și cu dreptul de proprietate. Incontestabil, că numai felul așezării lor a putut salva existența etnică a acestor coloniști. Comunele compacte au asigurat existența lor națională. Dacă pe vremuri coloniștii sași s'ar fi așezat după sistemul fermelor, azi nici urmă n'ar mai fi de sași în Ardeal.

În cursul timpului, coloniștii sași s'au dovedit a fi un element apreciabil. El a fost un element de ordine, de cultură și de progres. Lăsând la o parte egoismul lor, ajuns proverbial, sașii, în cursul timpului și-au împlinit rolul lor. Din păduri seculare și terenuri mlăștinoase au făcut pământuri de cultură, comune înfloritoare, orașe mari și bogate. Sașii sunt autorii adevărați ai unei culturi agricole foarte avansate și ai unei industrii mari și solide. În nici o regiune a țării nu se găsește un progres mai remarcabil, ca în regiunea locuită de sași. Sași dispun azi de o superioritate culturală. Se poate, ca această su-

perioritate să-și afle motivarea ei în privilegiile trecutului. Viitorul apropiat va dovedi, dacă elementul sas va putea menține această superioritate și după desființarea privilegiilor economice. Vitalitatea elementului sas are cuvântul.

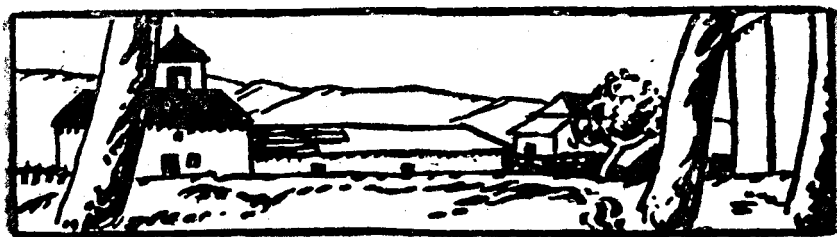
După colonizarea sașilor, cea mai importantă a fost cea a Banatului. Ea s'a făcut după alungarea turcilor din această provincie. După cum se știe, Banatul a stat aproape 160 de ani sub ocupație turcească, Timișoara fiind sediul unui pašalâc turcesc. Sub ocupația turcească, populația rurală n'a sporit nici ca cifră, nici ca progres economic. Ba, în urma persecuțiilor barbare ale turcilor, populația rurală în cursul timpului s'a rărit în așa măsură, încât regiuni întregi au rămas aproape nelocuite, iar mizeria în care a ajuns această provincie era de nedescris. În astfel de împrejurări, după alungarea turcilor, cabinetele din Viena trebuiau să îndrepte starea economică a acestei provincii, înzestrată dela natură cu un sol fertil și bogat. Colonizările au fost singurul expedient prin ajutorul căruia s'a putut ajunge la sporirea populației rurale, și astfel la sporirea brațelor necesare pentru cultivarea pământului, și la ridicarea producției agricole a țării.

Colonizările din Banat au avut justificarea lor economică și socială. Sunt scriitori unguri, cari susțin că colonizarea Banatului s'ar fi făcut de cabinetele din Viena și cu tenzițe naționale, deoarece numai așa se putea explica numărul mare al coloniștilor germani aduși aci. Față de susținerile lor, trebuie observat că elementul german s'a dovedit cel mai bun pentru colonizare. Cabinetele din Viena au depus, se înțelege, mari eforturi pentru reușita colonizărilor din Banat. Prin deosebitele legi și patente s'au asigurat coloniștilor privilegiile, ba chiar și ajutoare materiale, în scopul instalării inventariului viu și mort, necesar culturilor agricole. (Vezi legea C III din 1723) Patentul lui Iosif II-lea din anul 1772 este unic în istoria colonizărilor. El formează o dovadă vie despre nefericita situație economică în care se sbătea pe acea vreme Banatul. Efectul efortărilor de colonizare ale cabinetelor din Viena n'a întârziat. Până la anul 1787 s'au înființat mai bine de 30 de comune coloniste în Banat. Se cifrează aproape la 14.000 numărul coloniștilor veniți până la acest timp.

Colonizările din Banat s'au făcut după sistemul satelor și cu dreptul de proprietate. Planul a fost înființarea de comune coloniste compacte și asigurarea lor cu elementele necesare pentru progres. În general se poate constata, că acest plan a fost bine întocmit și executat. Dovada o vedem în realitatea de azi. Aceste comune coloniste sunt azi comune mari, bine organizate, cu o populație bogată și disciplinată. Progresul agricol al acestei provincii este remarcabil, industrializarea producției agricole a ajuns la un grad avansat.

Colonizări s'au mai făcut și în Crișana. Comunele nemțești din județele Arad, Bihor și Satu Mare sunt rezultatul colonizărilor de mai de mult. În general, colonizările făcute înainte de anul 1848, din punct de vedere agrar sunt justificate. Forma cum ele au fost înfăptuite a fost bine aleasă. Rezultatul îl vedem azi. Colonizările de după 1848 se prezintă cu totul sub alt aspect.

IOAN IACOB

Pacea

Nu există cetățean al Europei, care să nu fi urmărit cu emoție debaterile dela Geneva. Problema desarmării este problema de căpetenie a timpului...

(Articol de ziar)

O adâncă emoție a provocat în pașnicul nostru oraș, drăma din str. Berzelor Nr. 21. Pe când copiii Goga și Ionel Cireșeanu se jucau de-a soldajii în grădina unchiului și tutorelui lor, d. I. Popescu, revizor școlar al județului, copilul Goga Cireșeanu a împușcat din imprudență cu un foc de carabină pe fratele său mai mic. Victima a sucombat imediat. Micul criminal, înspăimântat de fapta sa, a dispărut și n'a fost regăsit decât seara târziu, ascuns în zăvoiful de la Gârla Târgului. Impresia în oraș e cu atât mai mare, cu cât atât victima cât și autorul nenorocirii, sunt orfanii regretatului profesor V. Cireșeanu, căzut pe front în campania din 1917, iar mama copiilor a fost ucisă în toamna anului 1916 de bombele avioanelor germane.

(„Universul” — Știri din Provincie)

Fără îndoială, faptul divers din pagina a doua a *Universului* nu spune o prea mare noutate.

Cine n'a văzut orfanii războiului gășind cea mai mare desfătare în jocul de-a războiul? Multe mame, cu haina încă cernită, acum cinci ani, când rănilor războiului mușcaseră proaspăt din carnea tuturor, nu puteau face o mai mare bucurie copiilor, decât dăruindu-le o cutie cu soldați de plumb. Astfel, orfanii celor de curând uciși de glonț erau pregătiți cu nevinovăție pentru masacrele viitoare.

Din această pasiune a copiilor pentru tot ce e armă și amintește lupta, psihologii au tras de mult concluzia că războiul se naște în

firea omenească; e o fatalitate de neînlăturat, boală incurabilă, instinct moștenit în sânge și în cuget.

Pacifismul nu se isbește astfel numai de teoria războiului eroic, natural și regenerativ, așa cum a fost susținut de generații nemți de odinioară, Moltke ori Bernhardi. Are de luptat și cu prejudecata celor mai bânzi și mai puțin belicoși filosofi. Găsesc în William James, acest răsunset al entuziasmului puritan pentru sacrificiu: „În eroism, simțim bine că acolo se află ascuns misterul vieții. Prolungirea unui instinct primitiv universal, războiul este și în ceasul de față, singura școală de energie care e accesibilă tuturor, fără excepție. Ceea ce ne trebuie acum să descoperim în domeniul social, este echivalentul moral al războiului; ceva eroic care se vorbească sufletului oamenilor, tuturor oamenilor, tot atât cât războiul“ (*Experiența religioasă*. Trad. franceză pg. 312—315).

Dar, dacă înainte de 1914, războiul mai putea apărea cuiva învâluit într-o aureolă eroică, degradarea lui în asasinat metodic, savant necruțător și lipsit de cavalerism, așa cum l-au îndurat neamurile Europei și ale pământului, vreme de patru ani, nu mai îngăduie acum nici o amăgire.

Eroismul lugubru al epocii stă îngropat pentru totdeauna în cele paisprezece milioane de fete care putrezesc deacurmezișul continentului. Despre războiul eroic nu mai poate fi vorba. Se vorbește însă despre războiul-necesitate.

Căci două tabere există și astăzi. Războiul își are și acum apărători bineconvinși. Nu întemeindu-se pe vechile argumente de eroism, regenerare, cavalerism și virtute națională. Dar, spun dâșii, pe obiectiva observație a faptelor. După această temă, războaiele sunt inevitabile, fiindcă nu pot fi înlăturate cauzele permanente ale războaielor. Complexul internațional arată că vor exista întotdeauna conflicte între vecini, necesități economice ultime, apăsarea celor slabi de către cei puternici, revendicări naționale și lupte pentru libertate. Ele vor duce întotdeauna popoarele în pragul războiului. Cum să poți împiedica un efect, dacă nu se pot înlătura cauzele?

Intr'un fragment din *l'Eveil d'une Ethique internationale*, Pierre de Lanux, arăta de aceea, cu drept cuvânt, mai deunăzi, zădărnicia străduințelor pacifiste, cât timp lupta pentru pacifism nu va fi strămutată pe terenul sufletescului. Tocmelele, compromisiunile, angajamentele, sancțiunile, pot amâna un războiu, pot constrânge statele să renunțe pentru un timp la războiu, dar nu pot șterge din istoria omenirii războiul. Ba, erele îndelungi de pace vor ascunde pregătiri pentru mai teribile deslănțuiri de masacre, fiindcă fiecare stat, pe ferite, va pune la cale o mai înfiorătoare surpriză adversarului.

S'a tipărit în ultimii cinci ani o întregă literatură de războiu. Alături de cea eroică, făcută să pună balsam pe rănilor popoarelor, s'a tipărit și o literatură realistă și umanitaristă, care a arătat războiul contemporan în toată hăzănia lui. Dar nici nu era nevoie de mult talent și de duioase fraze, pentru a ne învăța aceasta. Propria experiență a tuturor ne-a cutremurat de oroarea fizică, de cruzimea

consecințelor morale, de răsunsetul pe care războiul l'a avut în milioane și milioane de vieți sfărâmate și pentru totdeauna inconsolabile. Am mai văzut, tot din apropiata noastră experiență, că acei care au folosit ceva într'adevăr pe urma războiului, nu au fost acei care au răspuns la chemarea goanelor, nici copii, nici frații, nici părinții lor. Războiul a arătat odată cu înspăimântătoarele suferințe zădarnice ale oamenilor, și imoralitatea lui; puțința de înavuțire și de trai bun; pe care a dat-o pretutindeni unei alte armate din dosul fronturilor; nenumărații profitori care-și rotunjeau milioanele și jucau viețile și destinul altora la o bursă lugubră.

Totuși, peste aceste erori se țese pe încetul legenda. Ce a fost mai plin de groază și de revoltă este uitat. Omul dorește să uite, se îndreaptă cu plăcere spre tot ce-l poate face să uite. Nu numai suferința cărnei, dar și răsunsetul acestor dureri în sufletul zdrobit și umilit, rămân îngropate undeva, îndepărtat. Peste această epocă se reface basmul războiului eroic și cavaleresc. „In douăzeci de ani — scrie Georges Duhamel — cei cari au făcut războiul, vor afla cum l-au făcut în cărțile celor cari n'au fost niciodată în războiu“. Duhamel nu spune încă îndestul. Peste douăzeci de ani, chiar cei care au făcut războiul vor scrie despre el așa cum ar scrie cei care nu l'au făcut nici odată; adică, uitând tot ce a însemnat oroare, și punând în lumină o înșirare de episoade și de stări sufletești convenționale, așa cum ne-a învățat din toate timpurile retorica războinică.

Este ciudat câte argumente pledează pentru desarmare și pacifism, și cum totuși desarmarea și pacifismul rămân utopii irealizabile.

În domeniul dreptului, nenumărate exemple au dovedit până acum că violența nu aduce la un rezultat echitabil. A muri pentru dreptate, e fără îndoială eroic și moral. Dar nu e nici o mângăere să mori pentru o dreptate problematică, atâta vreme cât ai cuvânt să te îndoști că moartea tă ar răscumpăra într'adevăr dreptatea. Un stat care luptă pentru dreptate, chiar când va birui, nu are nici o siguranță că sacrificiile sale au plătit o dreptate întreagă. De ce atunci numai decât războiul? Dreptatea în domeniul internațional e relativă, nu absolută. Te mulțumești cu un maximum, nu vânezi imposibilul. Arbitrajiile conferințelor dela Haga, dinainte de 1914, au rezolvat peste șaiszeci de conflicte, dintre care multe, altfel, ar fi ajuns la baionetă. Recapitulând acum toate aceste conflicte aplanate, nu mai rămâne nici o îndoială, că pe calea armelor nu s'ar fi obținut rezultate mai drepte; chiar când am adăoga și ipoteza, că ar fi biruit cu armele întotdeauna statul care avea dreptatea de partea sa.

Mai există pentru partizanii războiului o ispită. Sunt câștigurile din domeniul economic. Învingătorul va stoarce maximum de foloase materiale delă învins. În 1910, o carte profetică a lui Normann Angel dovedea logic și întemeiat pe cifre, zădărnicia acestei iluzii. După încheerea războiului, biruitorul e tot atât de sărac ca înainte, dacă nu mai sărac încă. Interdependența economică ține atât de strâns astăzi legată soarta statelor între ele, încât îngenuncherea economică a unui stat are răsunset economic pe toată plața lumii și se întoarce chiar

Împotriva învingătorului, care a crezut că va câștiga avantajii. Argumentele lui Normann Angel au fost verificate și adevărate de războiul cel mare. S'au împlinit punct cu punct. Anglia, Statele Unite, Franța, Italia, învingătoare toate, îndură consecințele războiului în aceeași măsură aproape cași Germania învinsă. Cu câteva milioane, însă, de morți în plus, și cu ce dezechilibru economic, care ruinează și face să îndure cumplite suferinți o generație întreagă, aceea tocmai care a cules laurii biruinței.

Se socotea imediat după încheerea păcii, că fiecare mort de războiu a costat în mediu 75.000 franci francezi. Se puteau face, adică, din sumele pentru totdeauna pierdute, atâția rentieri pe viață câți morți a numărat războiul. Mai târziu evaluările pagubelor îndurate de omenire, după studiile lui Keynes, și cuantumul despăgubirilor, au fost socotite în cifre cu adevărat astronomice. Will Irwin a arătat într-o carte de curând apărută, *The next War*, că Universitatea din Michigan, cu toate vastele încăperi putând să cuprindă 10.000 studenți și 500 profesori, costă jumătate din prețul unui cuirasat. Totuș, în orice discuție a capitolelor bugetare, în orice Parlament din lume, dacă se mai pot ridica glasuri pentru economii în toate cheltuelile statului, îndată ce e vorba de construcții de cuirasate, de cumpărări de armament și muniții, glasurile amuțesc și toți cad de acord. E vorba de apărarea națională. Niçi o jertfă nu e prea mare și nu e îndestulă.

Fiindcă ideea desarmării, admisă și discutată în principiu, e imediat respinsă când e vorba să fie aplicată în fapt. Admitem desarmarea, dar pentru alții.

Și cu drept cuvânt. În starea sufletească a popoarelor de astăzi, desarmarea, așa cum e propovăduită de înfocații pacifiști, egalează cu o sinucidere. Desarmarea locală și parțială osândește dinainte statul cel mai generos, dar devenit și cel mai slab, să cadă victimă cu brațele legate statului militarist. Numai o acțiune simultană pe viitor, așa cum o vrea Liga Națiunilor dar cum nu o poate impune deocamdată tuturor neamurilor, va coborî pe pământ acest vis suprem al tuturor utopiștilor din totdeauna în condițiile de astăzi însă, care ar fi sancțiunile pentru statul rebel? Dreptul singur, chiar dacă e de partea unui stat, nu poate reține adversarul hotărât să calce o țară și tratatele în picioare. Experiența dureroasă a Belgiei nu e prea îndepărtată. Și Germania fusese doar o putere care garantase neutralitatea teritorului belgian! Iar, cum ar fi ținut socoteală Germania de dreptul ginților dacă ar fi fost învingătoare, ne imaginăm recapitulând numai o clipă tratatul de pace, impus odinioară nouă. Ce garanție poate oferi Liga Națiunilor, că nu se va mai ivi un nou stat pirat, care să pregătească după fațada celui mai nevinovat pacifism, o altă încercare de cucerire a lumii cum a visat-o Wilhelm al II-lea? Că va veni pe urmă o coaliție care să restabilească această dreptate, posibil. Sigur chiar. Dar coaliția nu va fi oare silită să recurgă tot la arme? Nu va învia „războiul defensiv“ sau „războiul represiv“ dar tot *războiul*?

Există credința, că invențiile despre care s'a tot vorbit în ultima vreme vor face războiul atât de teribil, încât nimeni n'ar mai îndrăzni

săl provoace. S'a pomenit despre niște gaze ucigătoare, despre unde invizibile care distrug fulgerător, despre puteri tainice în stare să măture o oștire și un oraș de pe fața pământului în 24 ore. Cu atât mai tragic pentru omenire... Căci înseamnă tot atâtea arme mai teribile la îndemâna unui stat aventurier. Fiindcă este exclus ca secretul unei asemenea născociri să rămână inutilizat, ori utilizat numai într'un scop generos și ultim. O asemenea forță ucigașă va fi capturată ori născocită și de altă tabără, în laboratorii ori arsenalele statului care nu ar face parte de Liga Națiunilor și n'ar vrea să țină socoteală de sancțiunile ei. În marele război, la fiecare invenție germană replică una franceză, engleză ori americană. Ar fi un duel tragic, în care unul din doi ar sucomba, nu fiindcă a *căpătat siguranța* că arma adversarului e mai puternică, ci fiindcă această superioritate i-a fost *demonstrată* în fapt, teribil și definitiv. Ce-ar însemna aceste forțe în mâna statelor care se mișcă misterios în Asia, ori în mâna unei armate roșii, care vrea să bolșevizeze lumea cu sila?

Astfel, la fiecare argument pentru desarmare, se poate răspunde cu unul care să răstoarne toate construcțiile logice și, vorba eroilor, lui Caragiale, viceversa. Căci desarmarea nu e numai o problemă economică, politică, diplomatică, militară, logică, — ci și o problemă sufletească. O problemă de educație. O mare, singură și ultimă problemă morală a umanității.

Până când nu va pătrunde în sufletul omenirii dorința păcii și convingerea că războiul nu poate aduce după el decât mizerie fizică și morală, încercările exterioare de constrângere sunt numai paliative.

E pregătită indestul, prin suferință, omenirea pentru a înțelege acest lucru?

Iată întrebarea la care nu pot răspunde orătorii pacifiști dela Geneva, și la care răspuns nu este încă.

În „Discursurile sale către surzi“ Guglielmo Ferrero arată că omenirea acestui veac suferă de un rău care o oprește să-și găsească drumul izbăvirii.

Renegând vechiul ei ideal spiritual, omenirea a crezut că-și va găsi fericirea ultimă cucerind bunurile pământești. Știința i-a pus la îndemână mașini formidabile. Oțelul, aburul, electricitatea, i-au făcut pe om stăpânul lumii. Nimic din ce năzuește în domeniul material nu e imposibil. Toate tezaurile le stoarce, toate forțele le îngenunchie, toate avuțiile le poate dori. Plin de orgoliu, omul a crezut astfel că a răscumpărat păcatul lui Adam, că își va câștiga viața deacum înainte fără sudoarea frunței. Are sclavi la îndemână să lucreze pentru dânsul, sclavi de oțel: mașinile.

„Dar odată cu mașinile de vapor și cu electricitatea a început insomnia lumii“.

Niciodată omul n'a fost mai nenorocit, mai sărac, mai sclav, mai singur în deșertul vieții, între cer și pământ, decât acum, când mașinile îi pun totul la picioare, și nu-i cer pentru cele mai nevisate miracole și bogății, nici atâta muncă fizică și oboseală, câtă puneau străbunii.

ca să-și are și să-și secere un nevoiaș ogor cu un plug de lemn și cu secerea lor primitivă.

Căci, scrie Ferrero — „trezind în el dorințe și speranțe nemărginite, uriașii de fier au făcut un sclav din omul ce îi creiase pentru a se sluji de dânșii ca un zeu... Omul are două mijloace pentru a se bucura de bunurile vieții; sau mulțumindu-se cu mai puțin decât are, sau procurându-și mai mult decât îi trebuie; sau reducându-și nevoile, sau mărindu-și bogățiile. Toate civilizațiile anterioare revoluției franceze au întrebuintat primul mijloc; civilizația occidentală întrebuintează, de un veac, pe cel de al doilea.

„Îmbătută de puterea nouilor născociri, civilizația occidentală a fost cuprinsă de o nesățioasă sete de bogății proaspete. A produce încă, a produce tot mai mult, aceasta-i pare cea mai mare fericire și cea mai mare glorie.

„Dar la ce bun această producție, dacă consumația nu corespunde? Și iată atunci sabia universală, obligația de a produce și de a consuma, de a produce pentru a consuma, și de a consuma pentru a putea produce“.

E, — cum adăoga Edm. Berthéleny, comentând cartea filozofului și istoricului italian, — cea mai înspăimântătoare eroare psihologică a timpului, aceea de a uita că omul e din natura sa nesățios, că satisfacerea unei singure dorințe devine automat izvorul a mii de alte dorințe mai îndepărtate și mai irealizabile.

La baza războiului a stat acest rău al veacului, acest nesațiu. Toate poftele, toate complexele economice și psihologice, s'au deslănțuit în jurul acestei tragedii interioare a individului contemporan. Vinovații războiului nu trebuie căutați numai sus și numai într'o tabără, ci tot ce a fost cu puțință, toate erorile și toate umilințele s'au împlinit și cu complicitatea tacită a fiecărui individ, care în război a crezut să afle rezolvirea marelui sale drame morale și eliberarea tiraniei pe care o socotea economică, sau națională, sau socială, dar care era de fapt, și este tirania unui demon interior.

E semnificativ că soarta războiului, acum când morții au putrezit de mult, o hotărăște consorțiile de bancheri anglo-americani, și că problema păcii o rezolvă raportul Dawes. Herriot, Macdonald, tot sfatul adunat la Geneva și la Londra, n'au discutat, nu s'au mișcat, au decis sau n'au decis ce-au vrut să hotărască, decât în funcție de aprobarea bancherilor anglo-saxoni; ei sunt acum arbitrii păcii.

E o realitate care va fi făcând să se răsucească în gropile lor anonime mulți morți, dintre acei care au crezut că vor plăti cu viața lor altă lume de dreptate și libertate ideală.

Generația care a purtat războiul se va stinge, și încă ultimile răni ale războiului nu se vor fi vindecate. Căci tocmai această generație este și piedeca care stă în calea păcii de mâine. În sufletele contemporane a rămas o luptă de idealism și de prejudecăți, de nădejdi și de desnădejdi, de uri și de gânduri blânde, de pacifism și de violență, care nu se va potoli nici odată. E o generație purtată către extreme, oscilând între sentimente și judecăți contrarii. O generație cu resortul

sufletesc rupt. Cu viața la respintenea a două lumi, una încă neîngropată și alta încă în devenire. O generație care se simte chemată când spre ziua de ieri când către cea de mâine, dar care nu-și poate trăi prezentul, fiindcă e terorizată de trecut și e înspăimântată de viitor.

O asemenea generație, cu sufletele sfărmate, nu este capabilă de o hotărâre sigură, practică, definitivă. Idealismul șovăelnic, balansat între dorința neputincioasă de bine și între vechile obiceiuri mentale, idealismul în numele căruia a vrut și n'a vrut războiul, l-a câștigat și îl suportă ca o mare nefericire, silește omenirea să prelungească hotărârea desarmării în discuții de sofști, de filozofi și de retori, să convoace conferințe la care să nu se decidă nimic, să temporizeze și să se îndepărteze cu frică și cu indignare dela concluzii, de câte ori concluziile se impun.

Se ridică însă în urma noastră, generațiile milioanei de orfani care au învățat să silabisească în cartea vieții la văpaia tuturor incendiilor. Va fi o generație realistă, dușmană reveriilor filozofice, o generație pentru care problema pacifismului nu se va pune îngreuiată de ideologiile noastre contradictorii, de obiceiurile și de legămintele noastre, de urile și de îndurerările noastre. Aceia vor putea vorbi de o pace veșnică, fiindcă până la dâșii se vor limpezi toate dezastrele războiului, care nu au sfârșit, și care nouă ni se par încă numai vremelnice. Ei vor putea vorbi de o pace veșnică, fiindcă până la dâșii își va fi făcut poate loc în omenire și o altă etică de cât aceea care ne-a purtat pe marginea tuturor abisurilor.

Noi nu putem vorbi decât de o pace prelungită. De o desarmare prin constrângere, nu din convingere adâncă și unanimă, care să facă ostașii popoarelor să pună singuri armele jos. Căci această convingere nu va ieși din câteva semnături la sfârșitul voluminoasele tratate. Ea se scrie în suflet. În alt suflet de cât acel pe care, nouă, nu ni-l mai poate schimba nici cel mai grandios și patetic discurs pacifist.

CEZAR PETRESCU

Cleopatra Pipirig

— Din amintirile unui feminist! —

Vă plac fecioarele îmbătrânite? Mie îmi plac. Un feminist nu poate să fie decât prietenul acestor mărgăritare ale lumii feminine. Îmi plac, și le privesc cu nespusă duioșie, ca pe niște jertfe nevinovate ale nedreptelor orânduiri sociale. De dragul lor, pe flăcăii tomnateci nu pot să-i sufăr. Când întâlnesc pe vre-unul, îmi vine să-l iau de gât și să-i zic:

— Mizerabile, dacă te-ai fi căsătorit la timp, ar fi în lume cu o fecioară îmbătrânită mai puțin!

Dar nevastă-mea și nepotul meu Costică nu vreau să mă înțeleagă. Mă certam cu ei, mai ales pentru Cleopatra Pipirig, știți, domnișoara dela numărul doisprezece. Cum noi locuim la numărul cinci, ne cerceta des. De se întâmpla să fie și Costică de față, el o lua în zeflema aproape la toată vorba, iar eu, după depărtarea ei, îl mustram părintește.

— Dracul s'o iea, — făcea Costică, lovind cu pumnul în masă. Nu vezi, că toată vorba ei e venin? O sută de fete tinere nu clevesc atâta, într'o săptămână, cât a clevetit Cleopatra într'un ceas.

— Ce clevetit? — strigam eu mânios. A spus doar adevărul.

— Dracul s'o iea, încă-odată, — făcea și nevastă-mea. E o plagă a societății, ca ori-ce fecioară îmbătrânită...

Dar n'aveau dreptate. Cleopatra era un înger.

Avea un spirit de observație al scăderilor omenești, ca nimeni altul. Dela ea am cunoscut răutatea lumii și valoarea unor oameni pe cari îi socotiam virtuoși, vrednici de toată stima. Ah, și cât de morală era Cleopatra! Exemplarul ei simț de moralitate se revolta împotriva extravaganțelor unor femei din buna societate, iar glumele nesărate ale tinerilor le sbiciuia cu tot focul celor treizeci și opt de ani ai ei. Și vedeți, lumea o disprețuia tocmai pentru aceste eminente calități. Când, vorbind despre ea, o înfățișam ca pe un exemplar de virtute, nevastă-mea zâmbea cu răutate, iar Costică râdea cu hohot.

— Cum să nu fie virtuoasă? Din toată tinerețea ei nu i-a rămas decât virtutea...

Într'o zi, când am venit dela birou, pe nevastă-mea am găsit-o bosumfiată. Când o găsesc așa, eu tac. Astfel făceam și acum: tăceam și oftam din toate baierile inimii.

— Oftezi după vremile trecute? făcu nevastă-mea, aruncându-mi o privire veninoasă.

— Oftez, — îndrăznii să răspund. Plâng vremile trecute, cari nu se mai întorc...

— O, nu te supăra, — îmi zise iar, apropiindu-se de mine și mângâindu-mi fruntea. Eu o să mor, și atunci inima Cleopatrei se va îmua...

— Mișo! — strigai, ca mușcat de șarpe, ce vrea să însemne asta?...

— Ce să însemne? Hm! De ce ne cercetează Cleopatra atât de des? Îți spun eu: ca să fie, mă rog, tot în apropierea ta, până în ziua când va putea să repare vechea greșală...

— Ce greșală, pentru numele lui Dumnezeu cel sfânt?

— Nici nu știi? Când te-a refuzat, necioplitul! Se miră tot orașul că ne cercetează atât de des, cu toate că în tinerețe a refuzat să se căsătorească cu tine...

— Nu-i adevărat, — am răcnit, și aș fi mai zis ceva, dar n'am încăput la cuvânt. Vorbea dumneaiei, repede, repede, — ca o mașină. Puteși să vă închipuiți...

— Da, da, da, — încheiă plângând, — eu m'am căsătorit cu un om pe care chiar și Cleopatra l-a refuzat...

Eu cercam s'o conving, că numai odată am văzut în tinerețe pe Cleopatra. O scurtă vizită de rigoare, și atât. Abia după căsătoria noastră a introdus-o dumneaiei la noi, pe baza prieteniei...

— Vorbe goale, — zise nevastă-mea. Chiar ea a spus... Doamnei Popescu, dșoarei Istrate, doamnei Moraru și... Dumnezeu știe cui încă. Tu mureai de dragul ei (o, că n'ai murit!) i-ai cerut de câteva ori mâna, dar ea te-a refuzat, cum a refuzat și pe alții vre-o zece, pentru-că nu vi-se potrivea rangul... Astfel ai fost silit să mă iei pe mine! Off, off, off!

Răsufilând din greu, se trânti pe-o canapea. Cine știe ce s'ar mai fi întâmplat, dacă în momentul suprem n'ar fi venit Costică...

I-am povestit totul, iar el mă asculta râzând cu hohot.

— Pentru astfel de nimicuri vă certați? ne zise apoi, devenind serios. A zis Cleopatra, da, a zis și alte lucruri încă, dar ce să-i faci? O fecioară îmbătrânită, care nu prea are multe amintiri dulci din vremea tinereței, e silită să se mulțumească cu amintiri croite de fantazie... Doar n'o să spună că a avut pețitori puțini?...

Ce-a făcut, ce n'a făcut nevasta-mea, destul atâta, că s'au scurs vre-o șase luni și Cleopatra n'a mai dat pe la noi.

Au fost șase luni de plictiseală pentru mine. Își rărise și Costică vizitele, umbra în dăra însurătoarei. Dar el, treacă, meargă! Eu simțeam lipsa Cleopatrei. N'avea cine să-mi mai spună scăderile orășenilor și intimitățile lor familiare.

După legodna lui Costică se mai înviorase puțin și casa noastră. Elvira, un inger de față, pentru care i-am adus lui Costică toate felițările posibile, ne cerceta aproape în toată ziua, și dacă se întâmpla să fie și Costică de față, casa noastră se ridica în slavă.

Într-o zi Costică a intrat fără să bată în ușă, și fără să ne zică bună ziua. Așa, ca o furtună.

— Știi o noutate? — ne zise, trântindu-și pălăria pe un scaun și mușcându-și buzele...

— Te va fi lăsat Elvira, — am zis eu.

— Aș! E ceva și mai delicios. Viitoarea mea soacră a primit o prea plăcută vizită. Închipuiți-vă: Cleopatra Pipirig...

— Și-apoi...

— Și-apoi... nu știu de la cine a auzit, că eu sunt un pierde-vară, un aventurier, un cartofor, un escroc, și bolnav de-o boală incurabilă...

— E rea lumea, Costică, — i-am zis cercând să-l mulcomesc. Dacă Cleopatra a dat pe la soacră-ta, te asigur că a desmințit aceste zvonuri infame.

— Unchiule, — îmi strigă Costică, — ești un om imposibil! Și ieși fără să ne zică rămas bun.

După vre-un ceas a venit Elvira. A intrat iarăși primăvara în casa noastră. Îmi părea rău că s'a dus Costică, și din când în când mă uitam pe fereastră să văd: nu se întoarce? Așa făcea și nevastă-mea. De-odată, începu să schimbe la fețe.

— Ghiciți, cine vine?

— Costică, am răspuns de-odată și eu și Elvira.

— Aș! — făcu nevastă-mea, privind-ne disperată. E Cleopatra Pipirig...

— Mătușă, eu plec, — grăi atunci Elvira, ridicându-se...

— Nu, draga mătușii, — îi zise nevastă-mea îmbrățișând-o, tu nu pleci.

Apoi, îndreptându-se spre mine:

— Tu, Mitică, treci în odaia de-alături și primește pe Cleopatra. Fă-i vânt repede, spune-i că eu nu-s acasă. Vorbește-i despre... emanciparea femeilor.

Cleopatra își făcu delicioasa apariție, și ne adresă câteva întrebări convenționale.

— Știi domnule Mitică, — îmi zise apoi, — m'am gândit mult, să viu ori să nu viu... La urmă mi-am zis: ar fi păcat să nu fac o supremă încercare, ca să abat o mare nenorocire dela familia acestui om onest. E vorba de nepotul dumitale. N'aș vrea să se nenorocească...

— O, inimă de aur, — oftai privind-o cu nespusă duioșie, iar ea urmă înainte, înșirându-mi scăderile părinților Elvirei și zugrăvind și pe Elvira cu un penel maiestru. Cu un cuvânt, mi-a deschis ochii.

— Off, — gândiam, — bietul meu nepot!

— Și-apoi, — încheiă Cleopatra, e bolnavă de-o boală incurabilă, moștenită dela părinți... Întreabă numai pe doamna Popescu și pe doamna Anastasievici. Salvează-l, domnule Mitică, salvează-l...

Vă puteţi închipui, cu ce sentimente m'am întors la femej. Le-am găsit îmbrăţişate, şi din privirile lor am înţeles că au auzit totul. Elvira făcea sforţări să-mi zâmbească.

— Scumpa mea nepoţică, — i-am zis îmbrăţişând-o, — lumea e rea. A iscodit o mulţime de minciuni despre Costică şi despre tine. Cleopatra, suflet bun şi curat, care nu-şi poate închipui să se abată vre-o nenorocire asupra altor oameni, s'a grăbit să-mi spună totul. Bunătatea ei trebuie să ne încânte, deşi, de-astădată a căzut jertfă unor uneltiri infame...

Nevastă-mea puse mâna pe-o carte groasă.

— Incorigibilule! Ai merita să-ţi-o arunc în cap!

Când s'au trimis invitaţiile la nunta lui Costică, nevastă-mea stăruia să-i trimit una şi Cleopatrei.

— O să vezi, că în bunătatea ei, vine la nuntă...

Nu i-am dat ascultare. N'am vrut să dau prilej Cleopatrei să mai compătimească pe sârmanul meu nepot.

Nu ştiu ce va aduce viitorul. Deocamdată, Costică e fericit cu Elvira lui. Când vin la noi, ridicăm casa în slavă, glumim şi vorbim de toate nimicurile. Dar despre drepturile femeilor nici-un cuvânt.

-- Eu nu am nici-un drept, — spune Elvira, îmbrăţişându-şi bărbatul. Toate drepturile sunt ale lui Costică! Aşa-i, puicule?

* * *

Cum vedeţi, ne trece vremea destul de bine. Dar... îmi lipseşte Cleopatra. N'am cui să-i vorbesc despre drepturile femeilor, şi n'are cine să-mi spună: ce se mai întâmplă prin familiile prietenilor din oraş?

Cred, totuşi, că va reveni. Atunci, privind cu quişie părul ei roşcat şi obrajii ei brăzdaţi cu începuturi de creţe, voi lua noi şi noi rezoluţiuni de-a lupta pentru desăvârşita emancipare a femeilor.

SEPTIMIU POPA

Consfințirea invaziei străine

Problema străinilor, despre care s'a vorbit cu o legitimă îngrijorare în aceste pagini, se apropie de un sfârșit dintre mai neplăcute pentru noi. Administrația țării, care prin moravurile ei și-a asumat cel puțin jumătate din vină pentru provocarea acestui dureros capitol final, alături de cauzele provocate de influențe externe, vine să-și încoroneze opera acum, răpindu-ne aproape orice nădejde pentru viitor. Milioanele de călători puși în mișcare de exodul războiului din Galizia și de intoleranța violent manifestată în jurul nostru, căutând o nouă patrie, au găsit-o acum definitiv, când autoritatea românească îi ridică la rangul de cetățeni de plin drept ai țării.

Nepriceperea sau reaua credință guvernamentală a comis iremediabila greșală, însărcinând cu îndeplinirea formalităților cerute de noua lege pentru dobândirea și constatarea naționalității române, exclusiv organele administrative, adică pe vinovații de ieri; evident, nu pentru a le da ocazie să-și repare alunecările legale sau morale, ci pentru a le repeta, înlăturând orice concurs din partea societății sau a celorlalte instituțiuni de stat. Legea și regulamentul privitor la constatarea naționalității se mulțumesc cu listele întocmite și verificate de primarii rurali sau urbani și de primpretori. Consiliul de miniștri, prin regulamentul publicat, nu a găsit necesar să formeze măcar o comisiune din cetățenii îngrijorați de viitorul țării, care să asiste și să supravegheze lucrările exponenților săi rurali. Dar nu s'a gândit nici în comunele urbane să aibă măcar concursul poliției care, — de bine de rău — poartă o evidență despre aceia cari, fără nici un drept, sporesc rândurile populației acestei țări. Înlăturând pe cei dintâi chemați să controleze lucrările de constatare a naționalității, restul procedurii nu mai are multă importanță, deoarece comisia de prima instanță, instituită pe lângă Curțile de Apel, și cea de pe lângă Casație, nu va judeca decât în chestiunile pe cari autoritatea administrativă va binevoi a i-le trimite. Prin urmare, primpretorul și primarul, rural sau urban, sunt în fond suprema autoritate care conferă calitatea de cetățean român.

Un slab control al autorității administrative ar putea constitui afișarea listelor. Dar dispoziția aceasta este iluzorie, căci nu ne putem închipui cum se vor afișa listele cetățenilor din Cluj sau Oradea-Mare,

cuprinzând zeci de mii de nume. În asemenea împrejurări, publicul cași celelalte autorități, nu poate face uz de dreptul de apel împotriva înscrierilor ilegale.

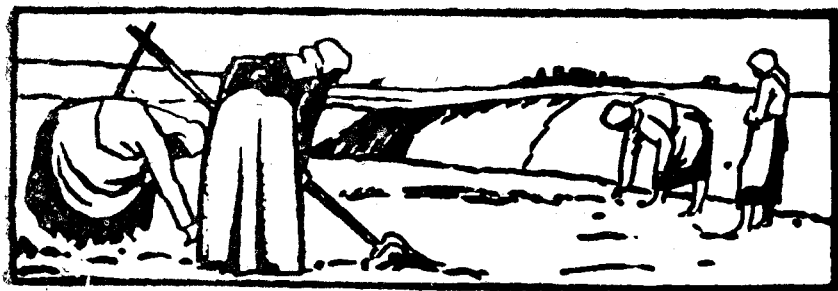
Oricare ar fi însă neajunsurile legii, răul cel mai mare zace în scurttimea termenului și în graba cu care s'au cocoloșit lucrurile. Afirmăm acest lucru nu din spirit de critică, căci am fi prea fericiți să nu fi avut trista ocazie să ne ocupăm de această chestiune, dar ne-am convins că, cei cari aveau de gând să-și exercite palidul control acordat de favoarea guvernamentală, erau în imposibilitate să-l facă. Am urmărit de aproape lucrările de constatare a naționalității în orașul Timișoara, unde câțiva tineri s'au organizat direct în acest scop, cari, totuși, până în prezent nu au putut înainta decât un număr de 1500 de ape-luri împotriva înscrierilor făcute pe baze îndoelnice. Oricât ar părea de mare acest număr, el nu constituie decât o infimă părțică din numărul acelor cari tind cu orice preț să intre în rândul cetățenilor români. Făcând abstracție de cei cari și-au aranjat situația mai din vreme, după o statistică oficială (și deci incompletă) în Timișoara trăesc 12.000 de cetățeni străini. Față de acest număr extraordinar, excluderea — dacă se va face — a celor 1500 contestați nici nu va ușura, nici nu va agrava situația. Dar munca acelor, cari au descoperit și acest mic număr de contrabandiști, are marele merit de a ne atrage luarea aminte asupra proporțiilor nemaipomenite pe cari le-a luat invazia străină, și ne desvelește în acelaș timp neseriozitatea guvernării noastre, în toată golițiunea ei.

Astfel, de unde constatarea naționalității trebuia să ne aducă o degajare de cel mai greu balast politic și economic, ne amenință cu un efect diametral opus: să consfințească de drept ceea ce până eri era fraudă și abuz. Căci în listele întocmite au fost trecuți toți aceia cari puteau să producă un act liberat de vreo autoritate publică înainte de unire.

În fața unei primejdii cu urmări grave pentru viitorul acestui colț de țară, și în ceasul al unsprezecelea, ne ridicăm din nou și cu ultima energie împotriva procedării guvernamentale, invitând societatea românească — singura dela care mai putem aștepta un bine dezinteresat — să apere patrimoniul nostru național de impetuoasa năvală străină. Operațiunile cu privire la constatarea naționalității fiind aproape terminate, calea cea mai eficace și imediată ar fi să se ceară prelungirea termenului cu cel puțin încă șase luni, iar primăriile urbane să publice, iar nu să afișeze numai, listele de cetățeni, indicând în dreptul fiecăruia datele și actele în baza cărora a fost introdus. Numărul intrușilor în țară este așa de mare, încât numai publicitatea cea mai largă i-ar putea descoperi. Obținând *prelungirea termenului* de constatare și de apel, un lucru care se poate acorda fără nici o modificare a legii, să se organizeze *intelectualitatea fiecărui oraș* din Ardeal, după exemplul dela Timișoara, și să apere cu îndârjire și cu toate mijloacele țara, de dezastrul ce i se prepară.

P. NEMOIANU

Un propagandist cultural oficial: Ig. Hertz

Arătăm, în alt articol, activitatea guvernului actual în legătură cu mișcarea culturală din Basarabia. Nu găsim cuvinte de laudă, pentru că nici nu le merită acei în sarcina cărora este adăugat și curentul național, curent pornit sănătos în trecut, și înăbușit astăzi sub interese, afaceri, și tot ce e în afară de cultură. Presa, arta, teatrul, editura, se zbat de moarte, ca orice întreprindere care nu se poate comercializa în folosul partidului. La o populațiune de trei milioane locuitori, n'avem o foaie culturală, n'avem o revistă. Până și pe scriitori, în turneele ce le fac, oficialitatea îi îndrumă prin alte ținuturi, ferindu-i de Basarabia. Mai anii trecuți, în Transilvania s'au inaugurat câteva sute de biblioteci, pe când în Basarabia se 'nchid cele înființate sub altă guvernare, din propriu îndemn. Glodul nepăsării s'așterne tot mai compact, ca și pe drumurile sub care zăcăminte de pietre adăstă mânilor harnice.

Dar, să dăm Cezarului ce i se cuvine. Aș putea să trec drept om pătimăș, dacă n'aș arăta că, în sfârșit, coaja nepăsării a plesnit, și colțul unui început de interes se ivește în lumina nădejdilor noastre. Astfel se spulberă vina oficialității, și factorii răspunzători se încing cu un nimb care ni-i face simpatici. Miniștrii, reprezentând cultura, s'au trezit, s'au mișcat în bârlogul lor, biurourile au prins viață, cularele forfotesc, și registrele de eșire s'au mărit cu un număr.

După o îndelungată și serioasă chibzuială, la care au contribuit secretarul general cu toți directorii și șefii de servicii, d. ministru al Instrucțiunii a redactat către toate școlile circulara nr. 31092, pe care am avut fericirea s'o găsim la o sărăcăcioasă școală dintr'un tot atât de sărăcăcios sat basarabean. O reproduc aici, fiind interesantă și prin stilul ei, și prin gramatică:

„Domnule director,

„In editura Ig. Hertz (calea Victoriei 15, București) a apărut broșurile „Steaua copiilor și a tinerimii“ unde sunt publicate o mulțime din comorile noastre literare și universale.

Fată cu interesul urmărit pentru educarea tineretului și opera de unire sufletească, ministerul o recomandă școalelor, și vă roagă ca la rând să o recomandați elevilor dela școala dv. înștiințându-ne de numărul exemplarelor ce trebuiește“.

Iată-l deci pe Ignatz Hertz propagandist național oficial! Editorul lui Sherlock Holmes are tot dreptul să se bucure de ocrotirea ministerului de Instrucțiune, ca unul care, sub nemți, în timpul ocupației, scotea calendarul „Lumea Ilustrată“ cu pozele lui Mackensen, von Teulf și alții, cu biografiile și laudele fără frâu ce se cuvineau dușmanilor noștri și prietenilor săi.

Dar să vedem care sunt „comorile noastre literare“ cu cari ministerul de Instrucție, prin Ig. Hertz, urmărește „educarea tineretului și opera de unire sufletească“. Arătarea câtorva din broșurile apărute vor edifica pe cititori:

„Un duel în aeroplan“, nr. 13, cu perle literare cari cinstesc obrazul autorului circularii: „Erau dresori de foc, era un clown care făgăduia să înghită un chilogram de pești vii și să-i dea înapoi teferi, fără să-și facă vreun rău la stomac“...

Alte broșuri: „Din aventurile detectivului american Joe Jenkins“, „Casa cu 10 jete“, „Pedeapsa Talionului“, „Doi nebuni“, „Făgăduința celor doi hoți“, etc. etc.

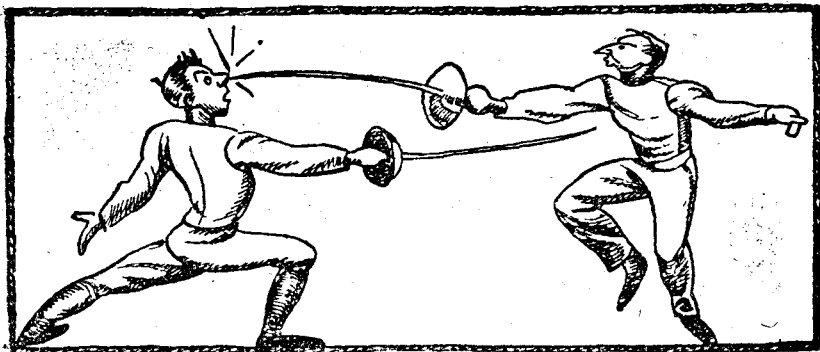
Cu asemenea comori literare d. ministru al învățământului va desăvârși educația elevilor și va cimenta *opera* de unire spre sănătatea bucurie a editorului din calea Victoriei 15.

Cât de nerecunoscători suntem noi românii!... Cetățenii Capitalei nu de mult s'au adunat, încheind un protest împotriva dorinței dlui Ig. Hertz de-ași mări locuința, scoțând-o până în mijlocul căiei Victoriei. Pentru munca depusă de d. Ignatz pe tărâmul național-cultural, măcar de atâta favoare se putea bucura, după cum ministerul a fost destul de mărinimos, înființând o contabilitate pentru domnul Hertz, unde să se țină socoteala „numărului exemplarelor“ ce trebuiește fiecărei școli.

Intreb, bășos, pe d. Ig. Hertz: cât îl costă circulara?

Soroca

D. IOV

GAZETA RIMATĂ

Politică balneară

Partidul național a convocat o consfătuire la băile Sovata.

Partidul național a ținut o întrunire la băile Buziaș.
Ziarele

In recele anotimp târziu,
Soborul domnului Maniu,
Cu Cicio Pop și cu Deleu,
Nu se mai strânge la Șimleu
Și nici nepoșii nu mai vin
La Romulus din Sânmărtin, —
Ci 'n lungul drum rătăcitor
Iși poartă toți tristețea lor,
Pe munți, pe dealuri și prin văi,
Mutându-și cortul pela băi...
In goate „hall”-uri de hotel,
In timp ce plouă subțirel
Și-un chelner moșăie posac
Vârât în frigurosul-i frac,
Sosește suta prin noroi
Călcând pe veștedele foi,
Ca'n urma unui drum de veci
(O sută 'n care sunt treizeci.)

*Și-așa cum vin și cum se duc,
Se scutur frunzele de nuc,
Și ei sunt plini de pesimism
De ploaie, de reumatism:
O elegie balneară
In acest trist sfârșit de vară...*

*Au fost, sărmanii, peste tot,
Și sunt bolnavi de nu mai pot.
Sau pus la Buziaș subț duș,
Au suferit masaj, frecuş,
Iar la Sovata, cufundați
Au stat în lac (tot nesărați)
Și 'n fundul Ocnei s'au lăsat,
Dar încă nu s'au vindecat...
S'au dus apoi la Techir Ghiol,
Au pus polițița'n nămol
Dar, cum era de bănuț
Incă mai mult s'au nămolit,
Căci boala lor e boală grea,
Nu scapă nimenea de ea...
Și-acum, când cura s'a sfârșit,
Iar bine lucrul n'a ieșit,
Grăiește Vaida-Voevod
Rău - suferindului nerod:
— „Demult voiam, mărog, să spun,
„Că tot Karlsbadul e mai bun!...”*

ABDUL-MASAJ-TECHIRGHIOL

INSEMNĂRI

Intruniri inutile. — D-nii Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, nenorocoșii călători permanenți ai politicii românești, nu și-au terminat încă turneul lor de vacanță. Să recunoaștem, au cam întârziat... Zilele se fac din ce în ce mai scurte, amurgurile tomatice, ca singurătatea flăcăilor bătrâni, sunt tot mai triste, și, pe ici pe colo, au început să cadă frunze arămii din copaci osteniți de rod. Până și păsările codrilor se gândesc să aprecieze buna căldurică a cuibului. Numai cei doi șefi ai așa zisului partid național mai circulă încă, din consfătuire în consfătuire, de-alungul stațiunilor climaterice. Deunăzi s'a ținut conciliul dela Sovata, acum întrunirea dela Buziaș. Acolo au fost băi de sare, aci dușuri cu acid carbonic. Partidul se vede, e serios bolnav...

Tratamentul nu ni se pare însă eficient. Să ne oprim, de data aceasta la Buziaș. Lăsând la o parte figura impunătoare a protopopului Ghidin, care a prezidat întrunirea (și de care, cei

mai mulți dintre dumneavoastră n'au auzit niciodată) marele eveniment politic n'a adus cu sine nimic nou. Dl. Alexandru Vaida s'a mai jurat încă odată că opoziția nu e desbinată, după ce s'a repezit ca un tigru asupra țărăniștilor, iar dl. Iuliu Maniu s'a declarat gata să ia singur răspunderea guvernării, dacă celelalte partide democratice se hotărăsc să-i ofere colaborarea lor. Vorba e a lui Farfuride din *Scrisoare pierdută*: — „Să se revizuiască, — zicea eminentul bărbat politic provincial despre modificarea Constituției, — primesc, dar atunci să nu se schimbe nimic“. Atât și nimic mai mult. Subiect pentru gazeta rimată a *Țării Noastre*, o undă de decepție printre partizanii amăgiți cu vorbe goale, dar, mai ales, un val de complectă nepăsare în opinia noastră publică, multă, puțină, câtă avem. În definitiv, domnii aceștia, cari se tot adună, cu cortul lor, în diferite localități de pe teritoriul Ardealului, pentru a-și depăna pe același fir banal o su-

părare răsuflată, nu mai reușesc să oprească astăzi atenția nimănui. Nu sunt interesați.

Căci o țară întreagă nu-și poate reține răsuflarea, tocmai într'un moment când a început să resimtă oarecari dificultăți de respirație, pentru a urmări cu atenția încordată imposibilă șaradă: *când* vine la putere, *cum* vine la putere și *cu cine* vine la putere partidul domnilor Maniu și Vaida? Politica e o boală ciudată. Cu cât te îngrijești mai mult de tine însuși, cu atât îți merge mai rău!

Desvelirea monumentului Vlahuță.

— În dimineața zilei de 21 Septembrie se va desveli în grădina publică din Bârlad monumentul ridicat de bărlădeni poetului A. Vlahuță care, prin nașterea, copilăria și prima sa tinerețe, este-un fiu al județului Tutova și-al orașului Bârlad. Vlahuță s'a născut în satul Pleșești, comună Buda, județul Tutova, și a trăit dela vârsta de șase până la nouăsprezece ani în Bârlad, întreținând în tot deauna cele mai strânse legături cu locurile nașterii și copilăriei sale.

Societatea literară „Academia Bârlădeană” roagă pe toți scriitorii, intelectualii și pe toți acei cari-au înțeles că gloriificarea, măcar după moarte, a conducătorilor sufletești ai neamului nostru este-o datorie de recunoștință, să-și impue sacrificiul unei călătorii până la Bârlad, și să ia parte la desvelirea acestui monument. Sărbătorirea aceasta pioasă a lui Vlahuță, care-a fost nu numai un mare poet, un mare răscolitor de energii, dar și-un mare cetățean, se cuvine să fie-un prilej de reculegere și de hotărâri bărbătești pentru desfășurarea 'n viitor, a vieții noastre culturale.

Apărătorii intrușilor. — Ne-am oprit și noi, cu legitimă mirare, în fața unei plăngeri a dlui Pantelimon Ha-

lipa, deputat al județului Chișineu, pe care comisia locală de încetățenire se spune că a uitat să-l treacă în rândul celor cu depline drepturi cetățenești în România întregită. Spuneam, că nu poate fi la mijloc decât o eroare a cunoscutului fruntaș basarabean, a cărui calitate de cetățean român nici n'are cum să fie contestată, nici nu mai are nevoie să fie dovedită. Iată, totuș, că ziarurile din Capitală acordă o însemnătate exagerată acestui incident, mai mult amuzant decât îngrijitor, și fac în jurul cazului Halippa un sgomot, pe cât de asurzitor pe atât de suspect. **Adevărul** de-acum trei zile închină nu mai puțin decât trei articole, într'un singur număr, induioșându-se pe fiecare pagină (afară de aceea a anunșurilor) în fața soartei triste a acestui român adevărat, care a ajuns un soi de „heimatlos”, în felul refugiaților din Galiția.

Ne-am întrebat, îngrijorați: pentru ce atâta emoție, când, nu mai încapă în doi-ală, d. Halippa n'are să rămână, în niciun caz, pe din afară? Numai pentru a batjocori o presupusă chiibușerie birocratică? Ori s'au hotărât dintr'o dată, gazetele din strada Sărindar să semnaleze cu acest prilej abuzurile, mult mai grave și mult mai serioase, cari se săvârșesc în cealaltă direcție, în favoarea mosafirilor nepoțiti? Mărturisim, că această din urmă presupunere n'avea niciun temel. Deci, ea nu s'a realizat. Dimpotrivă. **Adevărul**, dimpreună cu vecinii săi din Lipsăria gazetărească a Bucureștilor, în nemărginita lor simpatie pentru toți nedreptățiții legilor noastre barbare, se gândesc, și de data aceasta, tot la bieții emigrați din Galiția, cari nu-și vor putea valida proaspetele lor drepturi. Pentru că, raționează susnumiții protectori, dacă un deputat, un basarabean neaoș, un fruntaș politic, a fost omis din registre, vă puteți închipui ce

se întâmplă cu cei mulți și slabi, cu cei persecutați și amărâți, cu cei săraci și fără drept de apărare...

Ce se întâmplă cu aceștia? Ne-am putut convinge deunăzi, la Sighetul Maramureșului, unde peste 1500 de intruși au fost descoperiți, la o singură inspecție, cu actele falsificate, gata de a deveni locuitori de veci ai primitoarei noastre țări. La aceștia, firește, z aristica înstrăinată nu consimte să se gândească. Ea nu vrea să priceapă, că nu acei cu drepturi, rămași neînscrisi în registre, ci aceia trecuți acolo prin fraudă, reprezintă primejdia adevărată. Țăranul dela Orhei nu va avea nevoie niciodată să-și dovedească cetățenia cu acte ticluite. În privința aceasta, să n'aibă nimenea nicio grije. El e de aici, și de totdeauna. Ce ne facem însă cu musafirii, cari au devenit, de pe o zi pe alta, stăpânii casei noastre?

Despre aceștia să spună ceva, dacă le dă mâna, domnii dela *Adevărul!*

Tabula rasa. — Cât de bună și de îngăduitoare e vremea! Ce repede uităm! Cum se schimbă oamenii! Cine ar fi crezut, acum patru sau cinci ani, că dl Romul Boilă, fostul șef al Aproximării în Consiliul dirigent, de numele căruia se leagă începuturile corupției în Ardeal, se va ridica odată să apere cinstea publică și să ceară controlul averilor... Și cu toate acestea, s'a întâmplat și o astfel de minune. Fostul patron al comerțului de alimentație din 1919, publică în *Patria* un articol, foarte scurt și foarte prost, pe care cu mult succes l-ar fi putut corecta un bun elev din clasa a doua primară, și în care își ia aere de reformator moral, infierează greșelile semenilor săi, și fâgăduiește mântuirea sufletelor prin anafura comitetului de o sută. Este, cași cum cel mai proaspăt falit al tribunalului Ilfov s'ar oferi să

aranjeze situația financiară a țării; cași cum redactorii dlui Albert Honigman dela *Lupta* s'ar apuca să continue pe seama lor *Magnum Ethymologicum* al regretatului Hașdeu.

Dar, nu numai atât. Dl Romul Boilă are la îndemână și alte îndrăseli. Neptul dlui Iuliu Maniu, fost candidat de avocat la Blaj, autorul a două calendare tipărite la Dicio-Sân-Mărtin ca pe vremea diaconului Coresi, — și care pentru aceste motive, și pentru altele, a ajuns profesor de drept constituțional la Universitatea din Cluj, — cere nici mai mult nici mai puțin decât să se schimbe toate legile și să se prefacă toate instituțiile publice ale României întregite. Altfel, nu va fi bine de noi... Să se facă, adică, un soi de *tabula rasa* a trecutului, pentru că totul e rău și totul e putred pe cele două coaste ale Carpaților; singura salvare e în ceea ce va clădi de-acum încolo, dela temelie, înțelepciunea dlui Iuliu Maniu.

Tabula rasa... Asta ar veni cam așa, ca un fel de „Schwann d'rüber“ general, spre folosul așa zisului partid național. Am priceput. Noua noastră Constituție ar fi înlocuită cu genialul curs pe care-l gângăvește dl Romul Boilă nefericirilor săi ascultători siliți, și nici odată nu s'ar mai pomeni, bineînțeles, despre vama pe care același domn Romul Boilă o așezase la Predeal, un an după marea adunare dela Alba Iulia.

Cu aceste două condiții, am trăi în România întregită ca în raiul lui Mohamed. *Tabula rasa...*

Numărul Avram Iancu. — Numeroșilor noștri cetitori, cari ne-au cerut în ultima săptămână să le trimitem separat numărul din *Țara Noastră* închinat memoriei lui Avram Iancu, trebuie să le răspundem și pe această cale, că ne mai având exemplare disponibile, decât pentru colecțiile destinate nouilor a-

bonați, nu putem satisface nici una din cererile care ni s'au făcut. Pentru măgulitoarele elogii primite din diferite părți, și adresate chipului în care a fost redactat numărul nostru festiv, mulțumim însă cu recunoștiința pe care o datorează totdeauna o modestă trudă, prăfuită mai mult chiar decât se cuvine. Cu acest prilej se cade să răspundem și câtorva întrebări ce ni s'au adresat. Articolul dlui Octavian Goga, intitulat: **Avram Iancu și apărut în fruntea aceluși număr, este într'adevăr discursul pe care directorul *Țării Noastre* l'a rostit la serbările „Asociației”, în Câmpeni, din partea Academiei române. Discursul n'a fost înregistrat, ce e drept, de o anumită parte a presei din Capitală, pentru motive pe cari nu e nevoie să le mai reamintim cetitorilor acestei reviste. Înregistrăm numai satisfacția pe care, desigur, a resimțit-o *Lupta*, văzând că și *Universul*, recentul ei protector, s'a alăturat de data aceasta la delincata conspirație a tăcerii.**

Dușmăniile personale. — Presa noastră independentă dela București nu vrea să respecte nici în ruptul capului un elementar principiu democratic, acela de a nu se amesteca în afacerile interne ale altor țări. Sunt o seamă de guverne în Europa, cari nu convin dlui Albert Honigman, și pe cari neînfricatul luptător le combate cu cea din urmă energie. N'are, de pildă, dl. Mussolini, pe toată suprafața Peninsulei, dușmani personali mai înverșunați decât în redacția *Luptei*; pr'mă cucuvaie a guvernării fasciste a câtât pe coperișul *Dimineții*. E la mijloc o gravă atingere a acelei șuveranități politice, de care are dreptul să se bucure fiecare popor independent, și ne mirăm că nu s'a iscat încă nici un conflict diplomatic.

Dar, să lăsăm gluma la o parte. Faptul ni se pare d'istul de caracte-

rist c, pentru a merita atenția câtorva rânduri serioase. Vă aduceți aminte de asasinarea deputatului socialist Mateotti. N'ați uitat, prin urmare, nici furtuna de protestare umanitaristă, deslănțuită în paginile gazetelor anumite din Capitală. Săptămâni de-arândul, guvernul d'ela Roma a fost, pe malurile Dâmboviței, ținta unor furioase atacuri; fascismul italian era zugrăvit ca o doctrină criminală, a cărei stărpire devenise o necesitate mondială; iar dl. Benito Mussolini se vedea înfățișat înaintea publicului românesc ca un sângeros dictator reacționar. Emoția, se înțelege, era ca de obicei, cam exagerată. Asasiinii lui Mateotti au fost prinși, instrucția și-a urmat cursul, și nici o umbră de bănuială n'a căzut asupra actualului președinte de Consiliu al Italiei.

Iată, însă, că întâmplarea voiește să arate și cealaltă față a medaliei. Un nou asasinat s'a întâmplat la Roma. De data aceasta, victima e deputatul fascist Casalini, iar criminalul s'a dovedit a fi un militant socialist. Rolurile sunt inversate. Da, dar în presa de pe strada Sărindar nu se mai mișcă nici o picătură de cerneală dela locul ei din călimări. E un fapt divers, peste care se trece cu o totală indiferență. Un fascist ucis? Ei, și? Cu atât mai bine... Nu putem fi umanitariști cu oricine!

Nu vi se pare cu tâlc, această procedare a aceloraș domni, cari, la noi acasă găesc motive destule să justifice bomba lui Max Goldstein, dar prețind pedepse exemplare pentru două geamuri sparte de studenți?

O chestiune de cămașe. — Înțelegem, fără nici o greutate, dorința partidului țărănist din vechiul Regat de a-și lărgi propaganda politică în Ardeal, acum după ce planurile de fuziune cu grupulețul dlui Iuliu Maniu

s'au destrămat pentru totdeauna. Nu ne miră, prin urmare, că ziarul *Aurora* al dlui dr. N. Lupu a început să se intereseze mai de aproape de treburile publice ale acestui colț de țară. Ii suntem chiar sincer îndatorați. Dar, pentru Dumnezeu, nu se găseau alți ițari de închiriat, dincoace de Predeal, de cât aceia ai reputatului voiajor comercial și achizitor de anunțuri, Leonard Paukerow? Căci, ce fel de țărănist poate să fie noul redactor pentru Transilvania al *Aurorei*? Ce puncte de înrudire sufletească s'au stabilit ca prin farmec între refugiatul din Galiția și fostul învățător dela Topoloveni?

Nu vedem decât o singură asemănare. Cași d. Ion Mihalache, dl. Leonard Paukerow poartă cămașe. Pentru nimic în lume însă acesta din urmă n'ar avea curajul s'o scoată pe dinafară...

Intre foștii pertractanți. — Câtă dreptate am avut, când am suspectat sinceritatea tratativilor recente dintre partidul țărănist și cel așa numit național, reiese abia acum, după ce mâinile întinse s'au prefăcut în pumni amenințători, și după ce murmurul târguielii s'a preschimbat în sgomot de ceartă. La ultima întrunire a comitetului de treizeci din Buziaș, dl. Vaida a botezat pe d. Stere: „omul diavolului“, deși cu acest „om al diavolului“ a început fostul președinte al Consiliului dirigent cele dintâi pertractări.

Iată acum și răspunsul partidului țărănist la discursul dlui Vaida, care, în cuvântarea sa, a crezut de cuviință să se proclame partid național-țărănesc. Cităm textual:

„Partidul național nu s'a desmeticit nici acum din lovitura pe care a căpătat-o prin denunțarea fuziunii. Era prea frumos, și ei nu se pot împăca cu ideea că au pierdut totul. Astăzi partidul național este în imposibilitate de a mai găsi o apropiere de orice alt partid. Demascat în țintele și principiile sale nu se mai poate organiza în vechiul regat. Izolat, cu oarecare rădăcini numai într'o regiune, nu mai are nici un temei să ceară puterea. Se pare că această tragică situație îl indeamnă să alunece pe căi neîngăduite. Partidul național cearcă să fure astăzi numele partidului țărănesc. Ceace nu a putut lua de bună voie, cearcă să-și procure prin furt rușinos. Furtul numelui partidului țărănesc este o rușine, un act murdar care va apăsa asupra partidului național, și va avea consecințe grele asupra autorității și situației morale a conducătorilor partidului național. Unde ne mai e speranța cu care au fost așteptați frații de dincolo pentru a ridica nivelul vieții noastre politice? Vom ajunge să preferăm apucăturile absolutiste dar sincere ale bizantinismului oligarhiei noastre, decât acele perfide și josnice ale jesuitismului oligarhiei ardelenene“,

Iată unde a dus politica de zig-zăg a d-lui Iuliu Maniu. Tovarășii dumnealui țărăniști, cu care se arăta mai acum doi ani, braț la braț, în sala *Dacia*, au ajuns să urască mai mult partidul național decât pe dl. Ion Brătianu. E un succes, pentru care toți partizanii trebuie să-i prèdea fostului avocat din Blaj, sincerele lor felicitări.